

ЯВОРОВИЯТ СВОБОДЕН СТИХ

Рая Кунчева

В българската култура понятието "свободен стих" се използва, за да означава както неметричен стих (при който само графичното разчленяване на текста определя стиховия ред), така и стих с метрична организация. Тази употреба на понятието се наблюдава от първото въвеждане на понятието "свободен стих" в манифести на българския модернизъм през критически изследвания на новия тип стих и до настоящата ситуация, когато ямб с различна дължина на стиховия ред и същински свободен стих функционират едновременно, без да има необходимост от тяхното противопоставяне или взаимно обособяване.

Появата на свободен стих означава наличие на културна ситуация, при която метричният стих в качеството си на предсказуема, предварително дадена форма, в качеството си на общовалидна конвенция започва да се възприема като културен ритуал, изпразнен от лично решение и избор. Стихът вече не е конвенция, а органичен израз на неповторима индивидуалност. Но това означава, че опозицията метричен - свободен стих би трябвало да се замени с опозицията предсказуем - непредсказуем, създаден за дадена творба и неподлежащ на мултиплициране стих.

Но противопоставянето на двата члена на тази опозиция не се осъществява в аспекта на метриката, защото непредсказуеми стихови форми е концепт, чието съдържание не може да се опише със средствата на бинарното мислене. Един стих можем да определим дали е метричен, или не в зависимост от това дали притежава, или не даден признак. Например, ако един стих няма ударения на многосрични думи върху нечетни срички, той е написан в ямб. Щом по отношение на разпределението на ударенията вътре в стиховия ред е налице предсказуемост, то този стих е метричен. Но ако дължината на стиховия ред се променя без да е подчинена на някаква традиционна закономерност, или ако разпределението на ударенията зависи от промяната в анакрузата, макар и метричен, този стих се възприема като нова стихова организация, заменяща традиционната. В много от стихотворенията на Яворов строфата е сложно и уникално постро-